

ผลการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจสังคม และอื่นๆ

กับผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย

โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้

การศึกษาในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยกับปัจจัยหรือลักษณะทางภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจสังคม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-Tabulation) ซึ่งในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วยวิธีตารางไขว้นี้ อาจพบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางอ้อม นั่นคือ ตัวแปรอิสระบางตัวมีผลต่อตัวแปรตามโดยผ่านตัวแปรแทรก (Intervening variable) หรือตัวแปรควบคุม (Control variable) ตัวแปรแทรกหรือตัวแปรควบคุมนี้อาจทำให้ผลกระทบของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามลดน้อยลงหรือเพิ่มขึ้นได้ (แอนดรู ฟีชเชอร์ และคณะ, 2532 : 13-14) ดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้กำหนดให้ตัวแปรอายุบุตรเป็นตัวแปรแทรก เนื่องจากคาดว่าอายุของบุตรจะทำให้แบบแผนการดูแลบุตรของสตรีมีความแตกต่างกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับตัวแปรอิสระอื่นๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการนำตัวแปรอายุบุตรเข้ามาทดสอบ และนอกจากกำหนดให้ตัวแปรอายุบุตรเป็นตัวแปรแทรกแล้ว การศึกษานี้ยังจะนำตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่คาดว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มาควบคุมสลับกันไปทีละตัวตามความเหมาะสมด้วย เพื่อให้เห็นว่าเมื่อได้นำตัวแปรอื่นมาทดสอบแล้ว ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงเดิมหรือไม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และยังสามารถให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรแทรก กล่าวคือ ตัวแปรอิสระบางตัวอาจเป็นตัวกำหนดตัวแปรแทรก และตัวแปรแทรกอาจจะไปเป็นตัวกำหนดตัวแปรตาม อีกทอดหนึ่งก็เป็นไปได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532 : 282) เช่น เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของผู้ดูแลบุตรของสตรี ตัวแปรที่น่าจะนำมาควบคุมคือ ระดับการศึกษาของสตรี เพราะแบบแผนการจัดผู้ดูแลบุตร มีแนวโน้มที่จะมีความแปรผันไปตามระดับการศึกษาของสตรีด้วย

ผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบหรือแบบแผนการดูแลบุตร และความแตกต่างของ ผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยตามลักษณะภูมิหลังหรือปัจจัยต่างๆ มีดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร

1.1 อายุเมื่อคลอดบุตร อายุนับว่าเป็นตัวกำหนดพื้นฐานในเรื่องความแตกต่าง ของบุคคล ข้อค้นพบจากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า อายุของสตรีมีอิทธิพลต่อการกำหนด ผู้ดูแลบุตร โดยสตรีที่คลอดบุตรเมื่ออายุน้อย น่าจะดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีที่คลอดบุตร เมื่ออายุมาก เนื่องจากสตรีที่มีบุตรคนล่าสุดเมื่ออายุน้อย น่าจะแสดงว่าสตรีนั้นใช้เวลาเพื่อ การศึกษาเล่าเรียน หรือ ประกอบอาชีพในช่วงสั้นกว่า สตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดเมื่ออายุมาก อีกทั้ง ยังอาจจะสะท้อนถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่น้อยกว่าด้วย

ผลการศึกษาจากตารางที่ 3 ปรากฏว่า สตรีส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.8) เป็นผู้ดูแลบุตรเอง ส่วนสตรีที่ไม่ได้ดูแลบุตรเอง จะให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรแทน ถึงร้อยละ 17.7 และร้อยละ 8.5 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามอายุเมื่อคลอดบุตร พบว่า ผู้ดูแลบุตรมีความแตกต่างไปตามอายุเมื่อคลอดตั้งสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า สตรีที่มีอายุเมื่อคลอดบุตรเมื่ออายุต่ำกว่า 25 ปี จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ และในกรณีที่ถูกญาติเป็นผู้ดูแลบุตรให้ นั้น จะพบว่า อายุเมื่อคลอดมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการให้ญาติ เป็นผู้ดูแลบุตร นั่นคือ ยิ่งสตรีมีอายุเมื่อคลอดบุตรสูงขึ้น การให้ญาติดูแลบุตรก็จะยิ่งลดลง และใน ทางกลับกัน การดูแลบุตรโดยบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอายุเมื่อคลอด กล่าวคือสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดเมื่ออายุ 30 ปีขึ้นไปนั้น จะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติดูแลบุตรในสัดส่วน ที่สูงสุด และต่ำสุดในกลุ่มที่คลอดบุตรคนล่าสุดเมื่ออายุน้อยกว่า 25 ปี (ร้อยละ 11.7 และ 3.7 ตามลำดับ) ทั้งนี้เนื่องจากสตรีที่คลอดบุตรคนล่าสุดเมื่ออายุมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความ พร้อมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อาชีพการงาน มากกว่าผู้ที่คลอดบุตรเมื่ออายุน้อย ดังนั้น จึงอาจจะจ้างวานหรือใช้บริการจากบุคคลอื่นๆ ให้เป็นผู้ดูแลบุตรให้ได้มากกว่า

ตารางที่ 3 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามอายุเมื่อคลอดบุตร

อายุเมื่อคลอดบุตร (ปี)	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ต่ำกว่า 25	76.5	19.8	3.7	100 (502)
25-29	71.8	18.6	9.5	100 (547)
30 ขึ้นไป	73.3	15.0	11.7	100 (591)
รวม	73.8	17.7	8.5	100 (1640)
	$X^2 = 26.16$		P-value < 0.05	

เมื่อนำอายุบุตรเข้ามาพิจารณา ในตารางที่ 4 ปรากฏว่า ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรอายุ 0-2 ปี จะดูแลบุตรเองมากกว่าสตรีที่มีบุตรอายุ 3-5 ปี สำหรับแบบแผนการดูแลบุตรโดยบุคคลอื่นๆ นั้น พบว่า สตรีที่บุตรอายุ 0-2 ปี จะให้ผู้อื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติดูแลบุตรได้ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสตรีที่บุตรมีอายุ 3-5 ปี และหากพิจารณาการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรีตามอายุเมื่อคลอดบุตรของสตรี ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการดูแลบุตรด้วยตนเองกับอายุเมื่อคลอดบุตร ในกลุ่มที่มีบุตรอายุ 0-2 ปี ยังเป็นไปในลักษณะเดิม กล่าวคือ สตรีที่คลอดบุตรเมื่ออายุน้อย (อายุต่ำกว่า 25 ปี) จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากที่สุด และการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ก็ยังคงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอายุเมื่อคลอด นั่นคือ ยิ่งมีอายุเมื่อคลอดบุตรสูงขึ้น ก็มีแนวโน้มที่จะเลือกให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรกับอายุเมื่อคลอดบุตร พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน (คือประมาณร้อยละ 17) ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า 0.05

สำหรับสตรีที่บุตรอายุ 3-5 ปี กลับพบว่าแบบแผนการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอายุเมื่อคลอดบุตร ซึ่งตรงกันข้ามกับสตรีที่บุตรอายุ 0-2 ปี ทั้งนี้จะเป็นเพราะสตรีที่คลอดบุตรเมื่ออายุน้อย มีความจำเป็นในทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ดังนั้นเมื่อบุตรโตขึ้น หรือมีอายุประมาณ 3-5 ปี จึงมีความเป็นไปได้ที่มารดาเหล่านี้ จะทำงานเพื่อหารายได้ และในขณะที่เขี้ยวกันก็ให้บุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นญาติจะได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ดูแลบุตรแทนตนเอง สำหรับการดูแลโดยบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาตินั้น ยังคงมีความ

สัมพันธ์เช่นเดิม คือ อายุเมื่อคลอดบุตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร กล่าวคือ สตรีที่มีอายุเมื่อคลอดบุตรน้อย จะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของคนในสัดส่วนน้อยกว่าสตรีที่มีอายุเมื่อคลอดมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากสตรีที่คลอดบุตรเมื่อมีอายุน้อย น่าที่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีสูงกว่า ดังนั้นการพึ่งพาญาติพี่น้องให้ช่วยดูแลบุตรแทนตนเอง น่าจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการที่ให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร

ตารางที่ 4 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามอายุเมื่อคลอดบุตร และอายุบุตร

อายุบุตรและ อายุเมื่อคลอดบุตร (ปี)	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ต่ำกว่า 25	80.4	16.9	2.7	100 (315)
25-29	72.1	17.4	10.5	100 (312)
30 ขึ้นไป	71.3	16.9	11.8	100 (329)
รวม	74.6	17.0	8.4	100 (957)
	$\chi^2 = 20.62$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ต่ำกว่า 25	70.0	24.7	5.4	100 (187)
25-29	71.5	20.3	8.2	100 (234)
30 ขึ้นไป	75.8	12.6	11.6	100 (262)
รวม	72.7	18.6	8.7	100 (683)
	$\chi^2 = 14.59$		P-value < 0.05	

นอกจากนี้จำนวนบุตรที่มีชีวิต น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สตรีใช้เป็นเครื่องตัดสินใจว่าจะให้ใครเป็นผู้ดูแลบุตรของตนด้วย เพราะถ้าสตรีมีบุตรหลายคน และต้องจ้างบุคคลอื่นมาเป็นผู้ดูแลบุตร ย่อมทำให้ค่าใช้จ่ายในการดูแลบุตรเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้จึงได้นำตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาเป็นตัวแปรคุม ดังในตารางที่ 5 ปรากฏว่า สตรีที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลบุตรเองในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 84.8) รองลงมาคือ ผู้ที่มีบุตร 2 และ 1 คน ร้อยละ 71.6 และ 68.7 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างอายุเมื่อคลอดบุตรและการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรีส่วนใหญ่ยังคงลักษณะเดิม คือ สตรีที่คลอดบุตรเมื่ออายุน้อยกว่า 25 ปี จะดูแลบุตรเองมากที่สุด ในขณะที่ผู้ที่คลอดบุตรเมื่ออายุ 30 ปีขึ้นไป จะดูแลบุตรเองน้อยที่สุด ส่วนแบบแผนการดูแลบุตรโดยบุคคลอื่นๆ นอกเหนือจากมารดา ปรากฏว่า ไม่พบแบบแผนการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรที่ชัดเจนนัก แต่พบแบบแผนของการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรที่มีความชัดเจนว่า จะเพิ่มขึ้นตามอายุเมื่อคลอดบุตรของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีอายุเมื่อคลอดบุตร 30 ปีขึ้นไป จะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติดูแลบุตรในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทุกกลุ่มยกเว้นกลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 3 คนขึ้นไปเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ผู้ดูแลบุตรของสตรีทั้งในระดับ 2 ตัวแปรและมากกว่า 2 ตัวแปร พบว่า ผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยมีความแปรผันตามอายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด โดยมีแนวโน้มเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุดมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการดูแลบุตร หรือผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย ยกเว้นในกลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต 3 คนขึ้นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามอายุเมื่อคลอดบุตร และจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต และอายุเมื่อคลอดบุตร	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
บุตร 1 คน				
ต่ำกว่า 25	75.0	22.1	2.9	100 (319)
25-29	63.6	21.0	15.3	100 (192)
30 ขึ้นไป	60.3	22.5	17.2	100 (122)
รวม	68.7	21.8	9.4	100 (633)
	$X^2 = 32.95$		P-value < 0.05	
บุตร 2 คน				
ต่ำกว่า 25	78.4	16.3	5.3	100 (161)
25-29	69.8	21.3	8.9	100 (231)
30 ขึ้นไป	68.3	18.0	13.7	100 (206)
รวม	71.6	18.8	9.6	100 (598)
	$X^2 = 9.62$		P-value < 0.05	
บุตร 3 คน				
ต่ำกว่า 25	85.1	12.1	2.8	100 (22)
25-29	88.4	9.9	1.8	100 (123)
30 ขึ้นไป	83.1	9.2	7.6	100 (263)
รวม	84.8	9.6	5.64	100 (408)
	$X^2 = 5.97$		P-value > 0.05	

1.2 จำนวนบุตรที่มีชีวิต

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดูแลบุตรกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรี (ตารางที่ 6) พบว่า ผู้ที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะทำหน้าที่ดูแลบุตรด้วยตนเองมากที่สุด (ร้อยละ 84.8) ส่วนการให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น พบว่ามีแนวโน้มลดลงตามจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต 1 คน จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรในสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 21.8 ในขณะที่สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนดังกล่าวเพียงร้อยละ 9.6 และร้อยละ 9.4 ของสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต 1 คนจะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรแทนตน ในขณะที่ร้อยละ 5.6 ของสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต 3 คน จะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร

เมื่อนำอาชูปตรมาทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวในฐานะตัวแปรแทรก (ตารางที่ 7) ยังคงพบถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างการดูแลบุตรด้วยตนเองของมารดา กับจำนวนบุตรที่มีชีวิต และความสัมพันธ์ในเชิงลบระหว่างการให้ผู้อื่น (ทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติ) เป็นผู้ดูแลบุตรกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรี ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การมีบุตรจำนวนมาก ย่อมทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการเลี้ยงดูบุตรของแต่ละครอบครัวอยู่ในระดับสูง ดังนั้นการดูแลบุตรด้วยตนเองหรือการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรให้ จึงน่าจะเป็นที่นิยมมากกว่า และเป็นการประหยัดรายจ่ายของครอบครัวไปด้วย

ตารางที่ 6 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
1 คน	68.7	21.8	9.4	100 (633)
2 คน	71.6	18.8	9.6	100 (598)
3 คนขึ้นไป	84.8	9.6	5.6	100 (408)
รวม	73.8	17.7	8.5	100 (1640)
	$X^2 = 36.63$		P-value < 0.05	

ตารางที่ 7 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต และอายุบุตร

อายุบุตร และ จำนวนบุตรที่มีชีวิต	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
0-2 ปี				
1 คน	71.5	19.8	8.7	100 (424)
2 คน	73.0	18.0	9.1	100 (344)
3 คนขึ้นไป	84.5	9.1	6.5	100 (188)
รวม	74.6	17.0	8.4	100 (957)
	$\chi^2 = 13.25$		P-value < 0.05	
3-5 ปี				
1 คน	63.1	26.0	10.9	100 (209)
2 คน	69.8	19.9	10.3	100 (254)
3 คนขึ้นไป	85.1	10.0	4.9	100 (220)
รวม	72.7	18.6	8.7	100 (683)
	$\chi^2 = 28.43$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม

2.1 อาชีพของสตรี

ในสังคมเมืองนั้นบทบาทการทำงานหรือลักษณะของงานที่ทำ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สตรีแบ่งสรรเวลาให้กับครอบครัวลดน้อยลง เพราะมักเป็นการทำงานที่มีตารางเวลาที่ตายตัว ด้วยเหตุนี้การทำงานกับการดูแลบุตรจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือถ้าสตรีออกไปทำงาน "เวลา" เพื่อการดูแลบุตรด้วยตนเองก็จะลดลง ขณะเดียวกันการทำงานในแต่ละอาชีพ มีตารางเวลาการทำงานและระดับความรับผิดชอบต่องานแตกต่างกัน จึงมีผลต่อความสามารถในการจัดสรรเวลาเพื่อการดูแลบุตรไม่เหมือนกัน สตรีที่ไม่ได้ทำงานน่าจะมีเวลาในการทำกิจกรรมในครอบครัวอย่างเต็มที่มากกว่า โอกาสที่จะดูแลบุตรเองก็น่าจะมีมากกว่า ต่างไปจากผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น วิชาชีพ หรือบริการ ที่มีตารางการทำงานที่ตายตัว จึงจำเป็นต้องจัดหาผู้ดูแลบุตรแทนตนเอง นอกจากนี้สตรีที่ทำงานยังสามารถนำรายได้จากการทำงานมาเป็นค่าใช้จ่ายบางส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรได้ ส่งผลให้ผู้ดูแลบุตรของสตรีที่ประกอบอาชีพต่างกันจึงมีความหลากหลายออกไป แต่ถ้าพิจารณาจากความพร้อมและภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปแล้วผู้ที่ไม่ได้ทำงานหรือประกอบอาชีพเกษตรกรรม น่าจะดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อันจะเป็นการลดโอกาสของการดูแลบุตรโดยบุคคลอื่นๆ ในทางอ้อมไปด้วย

ข้อมูลในตารางที่ 8 แสดงว่าผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย แตกต่างกันตามลักษณะอาชีพของสตรี ในทิศทางที่เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานเกือบทั้งหมดทำหน้าที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง (ร้อยละ 96.3) รองลงมาคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย บริการ และวิชาชีพ คือร้อยละ 87.9 78.7 60.2 และ 29.6 ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้นี้นสอดคล้องกับ Peek (1975: 1-4) ที่พบว่า ถ้ามารดาทำงานนอกระบบ (Informal Sector) เช่นอาชีพค้าขายหรืองานในภาคเกษตรกรรม มารดาสามารถจะผสมผสานบทบาทการทำงานและการดูแลบุตรไปด้วยกันได้ คือพาบุตรไปไร่ นา หรือ ร้านค้า และดูแลบุตรไปด้วยในขณะที่ทำงาน

ส่วนการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น เป็นที่นิยมมากในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 39.7) รองลงมาคือ ผู้ประกอบอาชีพบริการ และต่ำที่สุดในกลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน สำหรับการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น ปรากฏว่าได้รับความนิยมสูงสุด (ร้อยละ 30.7) จากผู้ประกอบอาชีพวิชาชีพ เช่นเดียวกับการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร แต่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมนิยมผู้ดูแลบุตรในรูปแบบนี้ ต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 1.0 เท่านั้น

ตารางที่ 8 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามอาชีพของสตรี

อาชีพของสตรี	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ไม่ทำงาน	96.3	2.4	1.3	100 (682)
วิชาชีพ	29.6	39.7	30.7	100 (279)
ค้าขาย	78.7	16.0	5.3	100 (279)
บริการ	60.2	31.9	7.9	100 (342)
เกษตรกร	87.9	11.1	1.0	100 (46)
รวม	74.0	17.6	8.4	100(1628)
	$X^2 = 552.39$		P-value < 0.05	

เมื่อพิจารณาอาชภูมตร่วมด้วย (ตารางที่ 9) ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับอาชีพของสตรี ยังคงลักษณะเช่นเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี และ 3-5 ปี นอกจากจากกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานแล้ว ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรรม ทำหน้าที่ดูแลบุตรเองในระดับที่สูงที่สุด คือร้อยละ 88.3 รองลงมาคือ ร้อยละ 74.3 เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย และผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ จะดูแลบุตรเองในระดับต่ำสุด มีร้อยละ 30.6 ส่วนการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพจะนิยมในสัดส่วนที่สูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพบริการ และนอกจากสตรีที่ไม่ได้ทำงานแล้ว สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรรม จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรในสัดส่วนที่ต่ำสุด ส่วนกลุ่มที่ให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนั้น จะไม่พบว่ามีสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกร นำบุตรไปให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรเลย ส่วนในกลุ่มสตรีที่บุตรอายุ 3-5 ปี แบบแผนการดูแลบุตรโดยบุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติ พบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ ยังคงจะเลือกผู้ดูแลบุตรทั้งสองประเภทนี้ในสัดส่วนสูงสุด รองลงมาคือ สตรีที่ประกอบอาชีพบริการ และต่ำที่สุดในสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งก่อนและหลังที่จะนำตัวแปรอาชภูมตรมาพิจารณา ร่วมด้วย พบว่า ผู้ดูแลบุตรของสตรีมีความแปรผันตามอาชีพของสตรี โดยทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เป็นอย่างดี คือ สตรีที่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือเกษตรกรกรรรม นำจะดูแลบุตรด้วย

ตนเองมากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ หรือ บริการ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าอาชีพของสตรีมีอิทธิพลทำให้ผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยมีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ร้อยละของผู้ดูแลบุตรของสตรี จำแนกตามอาชีพของสตรี และอายุบุตร

อายุบุตร และ อาชีพของสตรี	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ไม่ทำงาน	96.7	2.2	1.2	100 (448)
วิชาชีพ	30.6	37.5	31.8	100 (160)
ค้าขาย	74.3	20.9	4.8	100 (136)
บริการ	58.1	33.9	8.0	100 (180)
เกษตรกร	88.3	11.7	-	100 (27)
รวม	74.8	17.1	8.1	100 (951)
	$X^2 = 347.99$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ไม่ทำงาน	95.6	2.9	1.4	100 (234)
วิชาชีพ	28.2	42.6	29.3	100 (120)
ค้าขาย	82.9	11.4	5.7	100 (142)
บริการ	62.5	29.7	7.8	100 (162)
เกษตรกร	87.3	10.2	2.5	100 (18)
รวม	72.8	18.3	8.8	100 (676)
	$X^2 = 212.34$		P-value < 0.05	

2.2 สถานภาพการทำงานของสตรี

สถานภาพการทำงานหรือตำแหน่งในหน้าที่การงาน นับได้ว่าเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดผู้ดูแลบุตรของสตรี งานวิจัยที่ผ่านมาต่างก็ชี้ให้เห็นว่า สตรีที่ทำงานช่วยธุรกิจครัวเรือน หรือทำธุรกิจส่วนตัว มีแนวโน้มที่จะดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่า สตรีที่เป็นนายจ้างหรือลูกจ้าง (Connelly et al., 1991: 11 ; Vipap Prachuabmoh, 1991: 132 ; Presser, 1987)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ในตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าสตรีที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จะดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนที่สูงที่สุด คือ ร้อยละ 84.9 รองลงมาคือ สตรีที่ช่วยธุรกิจของครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้าง สตรีที่เป็นนายจ้าง และสตรีที่เป็นลูกจ้าง มีร้อยละ 81.3 71.8 และ 37.8 ตามลำดับ ซึ่งเหตุผลที่จะนำมาอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้คือ ผู้ที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง หรือลูกจ้าง จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อหน้าที่การงานมากกว่าการหยุดงานเพื่อดูแลบุตรของตนเอง ดังนั้นจึงอาจพบว่าผู้ที่เป็้นนายจ้างหรือลูกจ้าง จะให้บุคคลอื่นๆ ทั้งที่เป็นญาติและไม่ใชญาติ มาทำหน้าที่ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่สูงกว่า ผู้ที่ทำธุรกิจของตนเอง และช่วยงานครอบครัวฯ โดยที่ปรากฏว่าผู้ที่เป็้นลูกจ้าง จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ คือ ร้อยละ 42.6 และผู้ที่เป็้นนายจ้างจะให้ญาติดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่ต่ำสุด คือร้อยละ 4.0 ในขณะที่ผู้ทำธุรกิจส่วนตัวและช่วยงานครอบครัวฯ จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 11 และนอกเหนือจากการดูแลบุตรด้วยตนเองและให้ญาติดูแลแล้ว พบว่า สตรีที่เป็นนายจ้างนิยมให้บุคคลอื่นที่ไม่ใชญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่เป็้นลูกจ้าง ผู้ที่ช่วยงานครอบครัวฯ และผู้ทำธุรกิจส่วนตัว คือ ร้อยละ 24.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.6 7.0 และ 4.7 ตามลำดับ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 10 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามสถานภาพการทำงานของผู้ดูแลบุตร

สถานภาพการทำงาน ของผู้ดูแลบุตร	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
นายจ้าง	71.8	4.0	24.3	100 (10)
ลูกจ้าง	37.8	42.6	19.6	100 (533)
ธุรกิจส่วนตัว	84.9	10.4	4.7	100 (190)
ช่วยครอบครัว	81.3	11.7	7.0	100 (225)
รวม	57.7	28.5	13.7	100 (957)
	$X^2 = 198.96$		P-value < 0.05	

เมื่อพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของผู้ดูแลบุตร ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 และ 3-5 ปี พบว่า ส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของผู้ดูแลบุตรกับผู้ดูแลบุตร ยังคงลักษณะเช่นการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร คือผู้ที่ทำธุรกิจส่วนตัว จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเอง ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ผู้ที่ช่วยงานครอบครัว นายจ้าง และลูกจ้าง ส่วนในกรณีที่ไม่ใช่ญาติ เป็นผู้ดูแลบุตรให้ผู้อื่น พบว่า มีสัดส่วนสูงในผู้ที่เป็นลูกจ้าง และมีสัดส่วนต่ำที่สุดในผู้ที่เป็นนายจ้าง แต่นายจ้างจะนิยมให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรมากที่สุด และต่ำที่สุด คือผู้ที่ช่วยงานครอบครัว ความแตกต่างดังกล่าวนี้อาจอธิบายได้ว่า ผู้ดูแลบุตรที่เป็นนายจ้างน่าจะมีความพร้อมทางการเงิน จึงสามารถที่จะจัดหาผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติได้มากกว่า ที่จะพึงให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตน สำหรับผู้ที่เป็นลูกจ้างมักมีข้อจำกัดด้านการเงินและการลาหยุดงาน จึงต้องอาศัยให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรเป็นหลัก และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วยค่าไคสแควร์ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของผู้ดูแลบุตรกับผู้ดูแลบุตรของผู้ดูแลบุตร มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าจะนำอายุบุตรเข้ามาพิจารณาแล้วก็ตาม

ตารางที่ 11 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามสถานภาพการทำงานของผู้ดูแล และอายุบุตร

อายุบุตร และ สถานภาพการทำงาน	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
นายจ้าง	69.6	7.5	22.8	100 (5)
ลูกจ้าง	37.3	42.0	20.7	100 (295)
ธุรกิจส่วนตัว	80.5	12.1	7.4	100 (81)
ว่างครอบครัว	79.7	14.9	5.3	100 (127)
รวม	55.1	30.1	14.8	100 (508)
	$\chi^2 = 91.62$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
นายจ้าง	74.1	-	25.9	100 (5)
ลูกจ้าง	38.5	43.3	18.2	100 (237)
ธุรกิจส่วนตัว	88.3	9.1	2.7	100 (109)
ว่างครอบครัว	83.4	7.6	9.0	100 (99)
รวม	60.8	26.7	12.5	100 (449)
	$\chi^2 = 109.24$		P-value < 0.05	

พร้อมกันนี้ยังได้นำเอาความแตกต่างในด้านการศึกษาเข้ามาพิจารณาร่วมกับความแตกต่างของสถานภาพการทำงานของสตรี ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดผู้ดูแลบุตรของสตรีด้วย ผลปรากฏในตารางที่ 12 ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของสตรีกับผู้ดูแลบุตร เป็นไปในทิศทางเดิม กล่าวคือ สตรีที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้างและลูกจ้าง มีแนวโน้มที่จะดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนที่ต่ำกว่า สตรีที่ทำงานช่วงรอบครัวฯ หรือทำธุรกิจส่วนตัว โดยมียุทธศาสตร์เดียวกันในทุกระดับการศึกษา ยกเว้นสตรีที่เป็นนายจ้างในกลุ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยม แต่อย่างไรก็ดีอาจเนื่องมาจากการมีจำนวนตัวอย่างในกลุ่มดังกล่าวจำนวนน้อยมากก็เป็นได้ จึงทำให้ได้ผลการศึกษาที่แตกต่างไปจากการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร ส่วนการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรแทนตนเอง สตรีที่เป็นลูกจ้างจะให้ความนิยมนิยมมากที่สุด และการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ก็จะเป็นที่นิยมสูงสุดในกลุ่มสตรีที่เป็นนายจ้าง

ครั้งนี้เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า .05 พบว่าสถานภาพการทำงานของสตรีมีผลต่อผู้ดูแลบุตรของสตรีเกือบทุกกรณี ยกเว้นกลุ่มที่ไม่ได้เรียนเท่านั้น ที่พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนตัวอย่างในกลุ่มที่ไม่ได้เรียนนี้มีขนาดเล็กเกินไป ดังนั้นการที่จะระบุให้ชัดเจนว่าตัวแปรใดสำคัญกว่า หรือมีอิทธิพลต่อแบบแผนการดูแลบุตรอย่างแท้จริง อาจทำได้แต่ต้องวิเคราะห์ด้วยวิธี Multivariate ซึ่งจะปรากฏรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ร้อยละของผู้ดูแลตม จำแนกตามสถานภาพการทำงานของสตรี และระดับการศึกษาสตรี

ระดับการศึกษาสตรี และสถานภาพการทำงาน	ผู้ดูแลตม			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>ไม่ได้เรียน</u>				
นายจ้าง	-	-	-	100 (0)
ลูกจ้าง	58.1	41.9	-	100 (14)
ธุรกิจส่วนตัว	81.8	18.2	-	100 (8)
ช่วยเหลือครอบครัว	100.0	-	-	100 (9)
รวม	76.2	23.8	-	100 (31)
	$X^2 = 5.40$		P-value > 0.05	
<u>ประถม</u>				
นายจ้าง	64.9 *	-	35.1 *	100 (-)
ลูกจ้าง	50.5	40.8	8.7	100 (210)
ธุรกิจส่วนตัว	88.0	9.0	3.1	100 (142)
ช่วยเหลือครอบครัว	83.0	11.8	5.2	100 (157)
รวม	71.0	22.9	6.1	100 (511)
	$X^2 = 78.66$		P-value < 0.05	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ระดับการศึกษาสตรี และสถานภาพการทำงาน	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
มีธรม				
นางจ้าง	90.5	-	9.5	100 (6)
ลูกจ้าง	32.5	49.7	17.7	100 (134)
ธุรกิจส่วนตัว	66.7	19.4	13.9	100 (28)
ช่วยครอบครัว	82.0	10.3	7.7	100 (45)
รวม	49.1	36.1	14.9	100 (212)
	$\chi^2 = 42.96$		P-value < 0.05	
สูงกว่ามีธรม				
นางจ้าง	23.3 *	18.9 *	57.7 *	100 (-)
ลูกจ้าง	24.6	40.4	35.0	100 (169)
ธุรกิจส่วนตัว	92.0	-	8.0	100 (9)
ช่วยครอบครัว	45.9	19.7	34.5	100 (12)
รวม	29.0	37.1	34.0	100 (192)
	$\chi^2 = 21.25$		P-value < 0.05	

* ค่าร้อยละที่คิดจากจำนวนตัวอย่างที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว น้อยกว่า 5 ราย

2.3 อาชีพของสามี

แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมา ไม่อาจยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสามีกับ ผู้ดูแลบุตรของสตรีได้อย่างชัดเจนนักก็ตาม แต่มีข้อค้นพบที่แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งสองมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะอาชีพและสถานภาพการทำงานของสามี สามารถบ่งบอกความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้ ซึ่งความมั่งคั่งของครอบครัวก็อาจจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบของการดูแลบุตรของสตรีได้ และนอกจากนี้ สถานะการทำงานของสามียังอาจมีผลกระทบต่อภาวะการทำงานของสตรีหรือภรรยาได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน และการทำงานของภรรยา ก็จะส่งผลกระทบต่อหน้าที่หรือบทบาทการดูแลบุตรอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นลักษณะของการทำงานและอาชีพของสามี น่าจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดผู้ดูแลบุตรของสตรีด้วย โดยที่มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพค้าขาย หรือเกษตรกรรม น่าจะดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ หรือ บริการ

ข้อมูลในตารางที่ 13 สามารถยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสามีกับ ผู้ดูแลบุตรได้ โดยแสดงว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนมากกว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพอื่นๆ คือ ร้อยละ 86.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 84.1 ของสตรีที่สามีประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 76.7 ของสตรีที่สามีประกอบอาชีพบริการ และร้อยละ 59.1 ของสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ ในขณะที่สตรีไม่สามารถดูแลบุตรด้วยตนเองได้ ก็จะทำให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรแทน โดยพบว่า การให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น เป็นที่นิยมมากที่สุดของสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 22.1) รองลงมาคือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพบริการ และสตรีที่สามีประกอบอาชีพค้าขายจะนิยมในระดับต่ำที่สุด และการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ปรากฏว่าเป็นที่นิยมสูงสุดในสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ เช่นเดียวกับการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร และผู้ที่นิยมน้อยที่สุด คือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีเพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม สตรีที่สามีไม่ได้ทำงานนั้น ดูแลบุตรด้วยตนเอง ร้อยละ 80.5 และให้ญาติ เป็นผู้ดูแลบุตรของตน ร้อยละ 19.5 แต่ไม่ปรากฏว่าให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ เป็นผู้ดูแลบุตร ทั้งนี้อาจจะมีข้อจำกัดด้านการเงินของครอบครัว จึงไม่อาจใช้จ่ายเงินเพื่อการจ้างวานให้บุคคลอื่นดูแลบุตรได้ เพราะคาดว่าในครอบครัวที่สามีไม่ได้ทำงานนั้น น่าจะมีฐานะการเงินดีออกกว่าครอบครัวที่สามีทำงาน หรือทั้งสามีและภรรยาทำงานด้วยกันทั้งคู่ และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับต่ำกว่า 0.05 และมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานด้วย แสดงว่า อาชีพของสามีที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้ผู้ดูแลบุตรของสตรีแตกต่างกันไปด้วย

ตารางที่ 13 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามอาชีพของสามี

อาชีพของสามี	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ไม่ทำงาน	80.5	19.5	-	100 (36)
วิชาชีพ	59.1	22.1	18.8	100 (442)
ค้าขาย	84.1	11.8	4.1	100 (263)
บริการ	76.7	18.0	5.3	100 (787)
เกษตร	86.7	12.6	0.8	100 (58)
รวม	73.5	17.9	8.6	100(1586)
	$X^2 = 106.40$		P-value < 0.05	

เมื่อนำอายุบุตรเข้ามาพิจารณาในฐานะตัวแปรแทรก (ตารางที่ 14) พบว่า ความแตกต่างของการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรีที่สามีประกอบอาชีพต่างกัน ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 และ 3-5 ปี ยังคงมีลักษณะความสัมพันธ์เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร คือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมา คือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพค้าขาย และสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ จะดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนต่ำที่สุด ส่วนการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี นอกจากสตรีที่สามีไม่ได้ทำงานแล้ว พบว่าผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ จะนิยมให้ญาติดูแลบุตรมากที่สุด และในกลุ่มของการให้ญาติดูแลบุตรของตน พบว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพค้าขาย มีสัดส่วนต่ำที่สุด สำหรับสาเหตุที่สตรีที่สามีไม่ได้ทำงาน จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในระดับสูงที่สุดนั้น อาจจะมีเนื่องมาจากสตรีในกลุ่มนี้ จำเป็นต้องออกไปทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว จึงต้องฝากบุตรเล็กๆไว้กับญาติ สมาชิกอื่นๆในบ้าน หรือแม้แต่ให้สามีเป็นผู้ดูแลบุตร ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักจะไว้วางใจว่าจะให้การดูแลที่ดีที่สุดแก่บุตรของตนได้มากที่สุด ในช่วงที่ตนต้องออกไปทำงาน ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏว่า สตรีที่สามีไม่ทำงาน จะไม่นำบุตรไปให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรเลย และสำหรับแบบแผนการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น ยังคงพบความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกับการวิเคราะห์สองตัวแปร คือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ จะได้รับ

ความนิยมสูงสุด แต่สตรีที่สามี่ประกอบอาชีพค้าขาย จะใช้ผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ในสัดส่วนต่ำที่สุด ส่วนสตรีที่สามี่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และไม่ได้ทำงาน ไม่ปรากฏว่ามีการดูแลบุตรในรูปแบบนี้เลย ซึ่งความแตกต่างของผู้ดูแลบุตรดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับสตรีกลุ่มที่มีบุตรอายุ 3-5 ปี พบว่า ส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ยังคงลักษณะเดิม มีเพียงสตรีที่สามี่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น ที่นิยมให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรน้อยที่สุดในขณะที่การให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ก็ยังคงลักษณะความสัมพันธ์เช่นเดิมก่อนควบคุมด้วยตัวแปรอายุบุตร และเมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ ปรากฏว่า มีนัยสำคัญทางสถิติและเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามอาชีพของสามี และ อาชภูบุตร

อาชภูบุตร และ อาชีพของสามี	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ไม่ทำงาน	76.6	23.4	-	100 (19)
วิชาชีพ	61.0	19.7	19.3	100 (238)
ค้าขาย	82.3	14.3	3.5	100 (147)
บริการ	77.5	17.0	5.5	100 (494)
เกษตรกร	84.5	15.5	-	100 (35)
รวม	74.3	13.3	8.4	100 (933)
	$X^2 = 57.71$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ไม่ทำงาน	84.4	15.2	-	100 (17)
วิชาชีพ	57.0	24.8	18.3	100 (204)
ค้าขาย	86.3	8.7	5.0	100 (116)
บริการ	75.3	19.6	5.1	100 (293)
เกษตรกร	89.9	8.2	1.9	100 (23)
รวม	72.3	18.8	8.9	100 (653)
	$X^2 = 52.82$		P-value < 0.05	

และด้วยเหตุที่พบว่าตัวแปรอาชีพของสตรีและสามีมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
ในระดับสูง จึงได้นำเอาตัวแปรที่สร้างมาจาก 2 ตัวแปรย่อย คือ สถานะการทำงานของสามีและ
สตรี มากำหนดเป็นตัวแปรสถานะการทำงานของสามีและภรรยาขึ้น เพื่อนำมาศึกษาและใช้
ทดสอบความสัมพันธ์และพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ที่มีผลต่อตัวแปรตาม
ดังในตารางที่ 15 พบว่า คู่ที่สามีทำงานแต่ภรรยาไม่ทำงาน จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองเกือบ
ทั้งหมด คือ ร้อยละ 96.4 รองลงมา คือ คู่ที่ไม่ได้ทำงานทั้งคู่ คู่ที่สามีไม่ทำแต่ภรรยาทำงาน
และคู่ที่ทำงานทั้งคู่ มีร้อยละ 94.5 64.8 และ 57.6 ตามลำดับ จากการที่พบว่าในคู่ที่ภรรยา
ไม่ได้ทำงาน ไม่ว่าจะสามีจะทำงานหรือไม่ก็ตาม จะทำให้สัดส่วนของการดูแลบุตรด้วยตนเองอยู่ใน
ระดับสูงกว่า ในคู่ที่ภรรยาทำงาน จึงพอจะทำให้ทราบว่าโดยแท้จริงแล้วภาระหน้าที่เลี้ยงดูบุตร
น่าจะขึ้นอยู่กับสถานะการทำงานของสตรีมากกว่า สถานะการทำงานของสามี เช่น เดียวกันก็อาจ
พบว่า ถ้าสตรีต้องทำงาน ก็จะเป็นการเพิ่มโอกาสของการให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร
ของตน โดยข้อมูลยังได้แสดงว่า ในส่วนของการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร พบว่า คู่ที่สามีไม่ทำแต่
ภรรยาทำงาน จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรในสัดส่วนมากกว่า คู่ที่ทำงานทั้งคู่ คือ ร้อยละ 35.2
เปรียบเทียบกับร้อยละ 28.4 ตามลำดับ ต่างกับคู่ที่สามีทำแต่ภรรยาไม่ทำงาน จะให้ญาติดูแล
บุตรของตนในสัดส่วนต่ำสุด มีเพียงร้อยละ 2.4 สำหรับการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติดูแลบุตร
ปรากฏว่า มีสัดส่วนสูงที่สุดในคู่ที่ทำงานทั้งคู่ แต่ในคู่ที่สามีไม่ทำงาน จะไม่ปรากฏว่ามีการใช้
ผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ในเมื่อสามีไม่ได้ทำงาน จึงทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล
บุตรแทนภรรยาประกอบกับความไม่พร้อมด้านการเงินด้วยก็ได้ ส่วนคู่ที่สามีทำงานแต่ภรรยาไม่ได้
ทำงาน พบว่า มีการใช้ผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติน้อยมาก คือ ร้อยละ 1.3 ซึ่งความแตกต่าง
ของผู้ดูแลบุตรดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

เมื่อนำอาชุปตรเข้ามาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานะการทำงานของ
สามีและภรรยากับผู้ดูแลบุตร ในตารางที่ 16 พบว่า ผลการวิเคราะห์ยังคงยืนยันความ
สัมพันธ์ดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบแผนหรือทิศทางของความสัมพันธ์ยังคงลักษณะเดิม
เช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร ยกเว้นในกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี ที่ปรากฏว่า
คู่ที่ไม่ได้ทำงานทั้งคู่ สตรีจะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองทั้งหมด โดยที่ไม่ปรากฏว่ามีการให้บุคคล
อื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตน แต่อย่างไรก็ตามความแตกต่างของผู้ดูแลบุตร
ตามสถานะการทำงานของสามีและภรรยา มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า การที่คู่สามีภรรยา
มีสถานะการทำงานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้ดูแลบุตรของสตรีมีความแตกต่างกันอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป จากการวิเคราะห์ทั้งในระดับ 2 ตัวแปร และมากกว่า 2 ตัวแปร โดยนำตัวแปรอาชีพบุตรและปฏิสัมพันธ์ของสถานะการทำงานของสามีภรรยา เข้ามาพิจารณา ร่วมด้วยแล้วก็ตาม ปรากฏว่า ผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย มีความแปรผัน ตามอาชีพของสามี โดยมีทิศทางตามสมมติฐานการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน (สถานะการทำงานของสามีและภรรยา) ที่มีผลต่อตัวแปร ตามนั้น น่าที่จะได้รับการวิเคราะห์ในอีกระดับหนึ่ง เพื่อจะทำให้สรุปได้ว่าผู้ดูแลบุตรของสตรี ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของตัวแปรใดมากกว่ากัน

ตารางที่ 15 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามสถานะการทำงานของสามีและภรรยา

สถานะการทำงาน ของสามีภรรยา	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ไม่ทำ - ไม่ทำ	94.5	5.5	-	100 (19)
ไม่ทำ - ทำ	64.8	35.2	-	100 (17)
ทำ - ไม่ทำ	96.4	2.4	1.3	100 (663)
ทำ - ทำ	57.6	28.4	14.0	100 (940)
รวม	73.8	17.7	8.5	100(1640)
	$X^2 = 310.84$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิจัยทันตแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามสถานะการทำงานของสามีและภรรยา และ อาชญากรรม

อาชญากรรม และ สถานะการทำงาน ของสามีภรรยา	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ไม่ทำ - ไม่ทำ	91.2	8.8	-	100 (12)
ไม่ทำ - ทำ	52.5	47.5	-	100 (7)
ทำ - ไม่ทำ	96.8	2.0	1.2	100 (436)
ทำ - ทำ	55.1	29.9	15.0	100 (501)
รวม	74.6	17.0	8.4	100 (957)
	$X^2 = 220.78$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ไม่ทำ - ไม่ทำ	100.0	-	-	100 (7)
ไม่ทำ - ทำ	73.8	26.2	-	100 (10)
ทำ - ไม่ทำ	95.5	3.0	1.5	100 (227)
ทำ - ทำ	60.5	26.7	12.8	100 (439)
รวม	72.7	18.6	8.7	100 (688)
	$X^2 = 96.35$		P-value < 0.05	

2.4 สถานภาพการทำงานของสามี

ข้อค้นพบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของสามีและผู้ดูแลบุตรที่ผ่านมาในอดีต พอจะทำให้กำหนดสมมติฐานได้ว่า สตรีที่สามีทำงานช่วยธุรกิจครอบครัว โดยมิได้รับค่าจ้าง น่าจะดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีที่สามีเป็นนายจ้าง ลูกจ้าง หรือมีธุรกิจส่วนตัว เพราะโดยทั่วไปแล้วภาระหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรยังคงถูกคาดหวังว่าเป็นหน้าที่หลักของสตรีหรือมารดา จึงทำให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาวะการทำงานของสามีกับผู้ดูแลบุตรมีน้อยมาก

ข้อมูลในตารางที่ 17 เป็นการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร แสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของผู้ดูแลบุตรของสตรีที่สามีมีสถานภาพการทำงานต่างกันนั้น มีนัยสำคัญทางสถิติและเป็นไปตามสมมติฐาน สตรีที่สามีช่วยครอบครัวฯ จะดูแลบุตรด้วยตนเองมากที่สุด คือ ร้อยละ 87.4 รองลงมาคือ สตรีที่สามีทำธุรกิจส่วนตัว สตรีที่สามีเป็นนายจ้าง และสตรีที่สามีเป็นลูกจ้าง มีร้อยละ 85.6 78.3 และ 68.8 ตามลำดับ ส่วนการให้บุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่วญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น ให้ผลที่เหมือนกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของสตรีกับผู้ดูแลบุตร คือ สตรีที่สามีเป็นลูกจ้าง จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่มากกว่า สตรีที่สามีมีสถานภาพการทำงานอื่นๆ และสตรีที่สามีเป็นนายจ้าง จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.2) แต่จะหันไปพึ่งผู้ดูแลบุตรจากบุคคลที่ไม่ใช่วญาติมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่สามีมีสถานภาพการทำงานอื่นๆ จากผลการศึกษาดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า ภาวะการทำงานของสามีและภรรยา น่าจะมีความสอดคล้องต้องกันในระดับสูง กล่าวคือถ้าสามีประกอบอาชีพวิชาชีพ ภรรยาก็น่าจะประกอบอาชีพวิชาชีพในสัดส่วนที่มากกว่าอาชีพอื่นๆ ด้วย หรือถ้าสามีมีตำแหน่งเป็นลูกจ้าง ภรรยาก็น่าจะมีตำแหน่งเป็นลูกจ้างด้วยเช่นกัน เป็นต้น และเหตุที่อาชีพและสถานภาพการงานมีความใกล้เคียงกัน ทำให้เหตุผลที่จะนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานกับผู้ดูแลบุตรของสตรี ได้ชัดเจนที่สุด คือ เหตุผลทางเศรษฐกิจ เช่น สถานภาพการทำงานที่ต่างกัน น่าจะสะท้อนว่าบุคคลน่าจะมีการรับผิดชอบต่องานอาชีพ รายได้ และการวางงานที่แตกต่างกันไป ซึ่งก็จะมีผลกระทบต่อการจัดการดูแลบุตรที่แตกต่างกันไปด้วย

ตารางที่ 17 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามสถานภาพการทำงานของสามี

สถานภาพการทำงาน ของสามี	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
นายจ้าง	78.3	7.2	14.5	100 (118)
ลูกจ้าง	68.8	21.1	10.1	100 (1097)
ธุรกิจส่วนตัว	85.6	11.2	3.1	100 (331)
ช่วยครอบครัวฯ	87.4	10.5	2.2	100 (57)
รวม	73.6	17.6	8.7	100 (1603)
	$X^2 = 57.57$		$P\text{-value} < 0.05$	

อย่างไรก็ดี มีข้อค้นพบและงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีต ได้พิสูจน์ว่าอาชญากรรมมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดต่อการจัดการดูแลบุตรของสตรี (Presser, 1989 ; Entwisle et al., 1990 ; เกื้อ วงศ์บุญสิน 2534 ; เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ, 2535) ดังนั้นข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 18 จึงได้นำตัวแปรอาชญากรรมเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับสถานภาพการทำงานของสตรี ยังคงเป็นไปในทำนองเดียวกับในระดับ 2 ตัวแปร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี ยังคงดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนมากกว่ากลุ่มที่บุตร 3-5 ปี

เมื่อพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามี ในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี พบว่า ทั้งแบบแผนการดูแลบุตรด้วยตนเอง และการดูแลบุตรโดยบุคคลที่เป็นญาติ เหมือนกับในระดับ 2 ตัวแปร ส่วนการดูแลบุตรโดยบุคคลที่ไม่ใช่ญาตินั้น ส่วนใหญ่คล้ายระดับ 2 ตัวแปร คือ สตรีที่สามีเป็นนายจ้าง จะนิยมให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ เป็นผู้ดูแลบุตรของตนในระดับที่สูงสุด รองลงมา คือ สตรีที่เป็นลูกจ้าง และผู้ที่นิยมผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ต่ำที่สุด คือ สตรีที่สามีทำธุรกิจส่วนตัว มีแต่สตรีที่สามีช่วยงานครอบครัวฯ เท่านั้น ที่ไม่ปรากฏว่ามีการใช้ผู้ดูแลบุตรประเภทนี้เลย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ด้วย

สำหรับกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี พบว่า ทั้งแบบแผนการดูแลบุตรด้วยตนเอง และการให้บุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติ ยังคงลักษณะเดิมเหมือนในระดับ 2 ตัวแปร

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ สตรีที่สามีช่วยงานครอบครัวฯ จะดูแลบุตรด้วยตนเองมากที่สุด ในขณะที่สตรีที่สามีเป็นลูกจ้าง จะดูแลบุตรด้วยตนเองน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 89.1 เทียบกับร้อยละ 65.6 แต่สตรีที่สามีเป็นลูกจ้างนี้ จะหันไปพึ่งให้ญาติช่วยดูแลบุตรในสัดส่วนที่สูงที่สุด ส่วนสตรีที่สามีเป็นนายจ้าง ก็จะนิยมนัดดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 14.4) รองลงมา เป็น สตรีที่สามีเป็นลูกจ้าง และต่ำที่สุดในสตรีที่สามีทำธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 3.7) แต่ข้อมูลที่น่าสนใจ คือ ผู้ที่สามีช่วยครอบครัวฯ ในกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี จะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ เป็นผู้ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่สามีมีธุรกิจส่วนตัว ซึ่งต่างจากความสัมพันธ์ก่อนที่จะควบคุมด้วยอายุบุตร ที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะอายุบุตรมีอิทธิพลต่อการดูแลโดยบุคคลอื่นมากขึ้น ดังนั้นเมื่อบุตรโตขึ้นจะเป็นการเพิ่มทางเลือกในผู้ดูแลบุตรให้แก่สตรีมากขึ้นด้วย เช่น ส่งบุตรไปสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือ โรงเรียนอนุบาลได้

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลที่ได้ทั้งในระดับ 2 ตัวแปร และเมื่อนำอายุบุตรมาพิจารณาร่วมด้วยแล้วก็ตาม พอจะแสดงว่า สถานภาพการทำงานของสามี มีความสัมพันธ์กับผู้ดูแลบุตรของสตรี อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเป็นเพราะอิทธิพลของสถานภาพการทำงานของสามีเพียงลำพัง หรือมีอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสตรีแทรกอยู่ด้วย ซึ่งจะต้องทำการวิเคราะห์ในเชิงลึก ด้วย Logistics Regression ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามสถานภาพการทำงานของสามี และอายุบุตร

อายุบุตร และ สถานภาพการทำงาน	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
0-2 ปี				
นางจ้าง	76.6	8.8	14.6	100 (57)
ลูกจ้าง	70.9	18.9	10.2	100 (655)
ธุรกิจส่วนตัว	84.2	13.1	2.7	100 (193)
ช่วยครอบครัว	85.9	14.1	-	100 (33)
รวม	74.5	16.9	8.6	100 (937)
	$X^2 = 24.67$		P-value < 0.05	
3-5 ปี				
นางจ้าง	79.9	5.7	14.6	100 (61)
ลูกจ้าง	65.6	24.3	10.1	100 (442)
ธุรกิจส่วนตัว	87.7	8.6	3.7	100 (138)
ช่วยครอบครัว	89.4	5.6	5.0	100 (25)
รวม	72.4	18.7	9.0	100 (666)
	$X^2 = 38.86$		P-value < 0.05	

2.5 รายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ และมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวรวมถึงบุตรที่ยังมีอายุน้อยๆด้วย ครอบครัวที่มีรายได้สูง มีแนวโน้มที่สตรีและสามีจะประกอบอาชีพด้วยกันทั้งคู่ ดังนั้นโอกาสที่สตรีจะดูแลบุตรด้วยตนเองจึงมีน้อยและการมีรายได้สูง ก็น่าจะทำให้ครอบครัวมีความสามารถในการลงทุนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุตรได้มากกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งครอบครัวที่มีรายได้สูงนั้นอาจจะจัดหาผู้ดูแลบุตรที่มีคุณภาพในจำนวนที่เหมาะสม เช่น จ้างพี่เลี้ยงให้ดูแลบุตรของตน หรือ ใช้บริการจากสถานนันทนาการ หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นต้น ส่วนครอบครัวที่มีรายได้ต่ำนั้น มักจะมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ จึงทำให้มีทางเลือกที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรน้อยกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูงหรือปานกลาง และทางเลือกที่จะทำให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ก็น่าจะเป็นการที่มารดาดูแลบุตรด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้สตรีที่มีรายได้ครอบครัวระดับต่ำ จึงน่าจะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีที่มีรายได้ครอบครัวระดับสูง

ตารางที่ 19 แสดงร้อยละของผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย จำแนกตามรายได้ของครอบครัว ปรากฏพบว่า แบบแผนการดูแลบุตรมีความแตกต่างกันตามระดับรายได้ของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยจะพบว่าการดูแลบุตรด้วยตนเองจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับรายได้ของครอบครัว กล่าวคือ สัดส่วนของสตรีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ระดับต่ำ จะทำหน้าที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง มากกว่าสตรีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง (คือร้อยละ 88.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 70.8 และ 62.8 ตามลำดับ) ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่า สัดส่วนของสตรีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จะให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนน้อยกว่าสตรีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ปานกลางและสูง ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ สมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว หรือญาติ มีความต้องการที่จะออกไปทำงานเชิงเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ มากกว่าที่จะอยู่ช่วยดูแลบุตรเล็กๆ ให้ และสตรีที่มีรายได้ของครอบครัวระดับต่ำนี้ มีแนวโน้มที่จะมีข้อจำกัดด้านการเงินมาก จึงไม่สามารถติดต่อจ้างวานให้บุคคลอื่นๆมาดูแลบุตรแทนตนเองได้ ดังนั้นสตรีกลุ่มนี้จึงอาจจำเป็นต้องทำงานและดูแลบุตรไปด้วยในเวลาเดียวกัน

สำหรับการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น พบว่า สตรีที่มีรายได้ปานกลางจะนิยมให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรสูงที่สุด (ร้อยละ 22.8) ในขณะที่สตรีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้สูง จะหันไปนิยมให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 17.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 6.4 และ 1.7 ของสตรีที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ ตามลำดับ ซึ่งผล

การศึกษาในครั้งนี้ พบว่าเป็นไปในทำนองเดียวกันกับการศึกษาที่ผ่านมา เช่นงานของ Hofferth and Wissoker (1990 : 15-17) , Blau and Robins (1991 : 345) และ Connelly et al.(1991 : 22) และเมื่อทดสอบด้วยไคสแควร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 19 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัว	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ต่ำ	88.1	10.2	62.8	100 (531)
กลาง	70.8	22.8	19.9	100 (552)
สูง	62.8	6.4	17.3	100 (541)
รวม	73.8	17.7	8.5	100(1623)
	$X^2 = 132.39$		P-value < 0.05	

และเมื่อนำอาชุกรมาประกอบในการพิจารณา (ตารางที่ 20) ผลการศึกษาพบเช่นเดียวกับในระดับ 2 ตัวแปร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี สตรีจะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองในระดับที่สูงกว่ากลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี และการให้บุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่อยุติ เป็นผู้ดูแลบุตรจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอาชุกร นั่นคือ กลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี จะได้รับการดูแลจากบุคคลอื่นๆ มากกว่ากลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี หากพิจารณาความแตกต่างของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามรายได้ครอบครัวของสตรีที่มีบุตรอายุต่างกัน พบว่า แบบแผนการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรี ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 และ 3-5 ปี ยังคงเป็นไปเช่นการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรรายได้ของครอบครัว นั่นคือ ยิ่งมีรายได้สูงขึ้น โอกาสที่จะดูแลบุตรด้วยตนเองจะมีน้อยลง ส่วนแบบแผนการให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี ยังคงพบผลการศึกษาเช่นเดียวกับในระดับ 2 ตัวแปร ที่ปรากฏว่า สตรีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ปานกลาง จะนิยมผู้ดูแลบุตรประเภทนี้มากที่สุด รองลงมาคือ สตรีที่มีรายได้สูง และรายได้ต่ำ ตามลำดับ สำหรับการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ

เป็นผู้ดูแลบุตรนั้น สตรีที่มีรายได้สูงจะมีความนิยมสูงที่สุด และสตรีที่มีรายได้ต่ำจะนิยมในระดับต่ำที่สุด

ในกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี พบว่า สตรีที่มีรายได้สูง จะเลือกให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในระดับสูงที่สุด และผู้ที่มีรายได้ต่ำ จะใช้ผู้ดูแลบุตรทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวในสัดส่วนต่ำที่สุด ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจาก ผู้ที่มีรายได้สูง มักจะให้เวลาเพื่อการประกอบอาชีพ และรายได้ มากกว่าการดูแลบุตรด้วยตนเอง เพราะสตรีในกลุ่มนี้อาจจะมีความคิดว่าการมีเงินหรือรายได้สูงๆ จะทำให้เขาสามารถจัดการหาซื้อสินค้าและบริการที่ดี มีคุณภาพ เพื่อบุตรที่ยังเล็กของเขาได้ เช่น จัดหาผู้ชำนาญการพิเศษด้านการเลี้ยงดูเด็กมาเป็นผู้ดูแลบุตรของตน ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้ต่ำนั้น มีโอกาสน้อยมาก เนื่องจากค่าใช้จ่ายในเรื่องการดูแลเด็กๆ นั้น สูงเกินความสามารถของครอบครัว เช่นเดียวกับที่ Levison (1990) พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จะมีโอกาสได้รับการดูแลจากบุคคลอื่นๆ ที่อยู่นอกบ้านน้อยมาก อย่างไรก็ตามก็เพียงได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัว หรือญาติในการช่วยดูแลบุตรให้เท่านั้น

ข้อมูลจากการสำรวจครั้งนี้จึงอาจสรุปได้ว่า ในระดับ 2 ตัวแปร แบบแผนการดูแลบุตรด้วยตนเองและบุคคลอื่นๆ ของสตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่างๆ นั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อนำอายุบุตรมาพิจารณาร่วมด้วย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรและรายได้ของครอบครัว ส่วนใหญ่ยังคงปรากฏเช่นเดียวกับในระดับ 2 ตัวแปร ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี และ 3-5 ปี ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว ยังเป็นไปตามสมมติฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามรายได้ของครอบครัว และอายุบุตร

อายุบุตร และ รายได้ของครอบครัว	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ต่ำ	87.5	11.0	1.5	100 (334)
กลาง	69.3	23.1	7.6	100 (302)
สูง	66.0	17.7	16.3	100 (312)
รวม	74.6	17.1	8.3	100 (948)
	$X^2 = 68.12$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ต่ำ	89.1	8.9	2.0	100 (197)
กลาง	72.5	22.5	4.9	100 (250)
สูง	58.3	22.9	18.8	100 (228)
รวม	72.6	18.7	8.8	100 (675)
	$X^2 = 68.71$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.6 ระดับการศึกษาของสตรี

การศึกษาทำให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ทั้งยังมีผลต่อการปรับตัวและการเปิดรับต่อสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ เช่น การเข้าสู่ตลาดแรงงาน และการทำงานเพื่อรายได้ ซึ่งลักษณะต่างๆ ดังกล่าว น่าจะมีผลต่อการจัดการดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยด้วย มิงงานวิจัยหลายชิ้นด้วยกันที่พบว่า สตรีหรือมารดาที่มีการศึกษาสูง จะมีโอกาสในการดูแลบุตรด้วยตนเองน้อยกว่า สตรีหรือมารดาที่มีการศึกษาต่ำกว่า และมีแนวโน้มค่อนข้างชัดเจนว่า มารดาที่จบการศึกษาระดับสูงเหล่านี้ จะเลือกให้ผู้อื่นเป็นผู้ดูแลบุตรแทนตน (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2534 : 24-25 ; Blanc and Lloyd, 1991: 31 ; Leibowitz et al., 1988 : 215 ; Vipana Prachuabmoh, 1991 : 53)

ผลการศึกษาในตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของสตรี มีความสัมพันธ์ทางลบกับการดูแลบุตรด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้ที่ไม่ได้เรียน มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 88.9 จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเอง และสัดส่วนจะลดลงไปตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น คือ เหลือร้อยละ 40.7 ในกลุ่มสตรีที่จบสูงกว่ามัธยม ส่วนในกรณีที่สตรีไม่ได้ดูแลบุตรด้วยตนเองจะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรร้อยละ 17.8 และ ร้อยละ 8.3 เป็นการดูแลบุตรโดยบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ โดยระดับการศึกษาของสตรีจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ซึ่งการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร มีสัดส่วนสูง ร้อยละ 11.1 ในสตรีที่ไม่ได้เรียน และจะเพิ่มขึ้นไปตามระดับการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น คือ เพิ่มเป็นร้อยละ 30.7 ในสตรีที่จบสูงกว่ามัธยม สำหรับการให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร จะมีสัดส่วนสูงที่สุดในสตรีที่จบสูงกว่ามัธยม มีร้อยละ 28.6 และมีการให้การดูแลบุตรด้วยผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ เพียงร้อยละ 3.3 ในสตรีที่จบระดับประถม ยิ่งไปกว่านั้น พบว่า สตรีที่ไม่ได้เรียน จะไม่ปรากฏว่ามีการให้ผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนเอง เหตุที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับระดับการศึกษาของสตรี ปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ระดับการศึกษาของสตรีมีผลกระทบต่อลักษณะงานที่ทำ รายได้ และทัศนคติหรือความเชื่อที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรของสตรีเองด้วย และเมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับต่ำกว่า 0.05

ตารางที่ 21 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามระดับการศึกษาสตรี

ระดับการศึกษาของสตรี	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ไม่ได้เรียน	88.9	11.1	-	100 (67)
ประถม	83.2	13.5	3.3	100 (956)
มัธยม	68.3	21.8	9.9	100 (362)
สูงกว่ามัธยม	40.7	30.7	28.6	100 (236)
รวม	73.9	17.8	8.3	100(1620)
	$\chi^2 = 238.26$		P-value < 0.05	

อย่างไรก็ดี อาชบุตรยังคงเป็นปัจจัยทางประชากรที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสตรีหรือมารดาว่าจะจัดผู้ดูแลบุตรให้แก่บุตรของตนอย่างไร ดังนั้นจึงได้นำอาชบุตรมาพิจารณาพร้อมด้วย ข้อมูลในตารางที่ 22 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสตรีกับผู้ดูแลบุตร โดยมีอาชบุตรเป็นตัวแปรแทรกกลาง ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับผู้ดูแลบุตรเป็นไปในทิศทางเดิม ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 และ 3-5 ปี กล่าวคือ สัดส่วนของสตรีที่ไม่ได้เรียน จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่นๆ และการให้บุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ยังคงพบว่ ความสัมพันธ์เป็นไปเช่นเดิม คือ สัดส่วนของผู้มีการศึกษาสูง จะให้บุคคลอื่นดูแลบุตรของตนมากกว่าสตรีที่จบการศึกษาต่ำกว่า หรือผู้ที่ไม่ได้เรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของสตรีหรือมารดา มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบของการดูแลบุตรหรือผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย

ตารางที่ 22 ร้อยละของผู้ดูแลตม จำแนกตามระดับการศึกษาสตรี และอายุตม

อายุตม และ ระดับการศึกษาของสตรี	ผู้ดูแลตม			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ไม่ได้เรียน	86.0	14.0	-	100 (36)
ประถม	82.9	14.3	2.8	100 (541)
มัธยม	71.8	18.6	9.6	100 (232)
สูงกว่ามัธยม	45.2	26.0	28.8	100 (143)
รวม	74.6	17.1	8.3	100 (952)
	$X^2 = 127.35$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ไม่ได้เรียน	92.3	7.7	-	100 (31)
ประถม	83.6	12.5	4.0	100 (415)
มัธยม	62.2	27.6	10.3	100 (130)
สูงกว่ามัธยม	33.8	38.1	28.2	100 (93)
รวม	72.9	18.7	8.4	100 (668)
	$X^2 = 120.64$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิทยุทัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.7 ภาคที่อยู่อาศัย

ภาคสะท้อนให้เห็นความแตกต่างในหลายด้าน เช่นระดับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคต่างๆ จะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความทันสมัย ทักษะคน และพฤติกรรมที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งน่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของแต่ละภาคด้วย กล่าวคือ ภาคที่มีความเจริญ หรือระดับความเป็นเมืองมากกว่ามักจะมึระดับการเข้าร่วมแรงงานของสตรีสูง จึงอาจจะเป็นสาเหตุให้มีเวลาในการดูแลบุตรที่ยังเล็ก ด้วยตนเองน้อยลง หรืออีกมุมหนึ่งภาคที่มีความเจริญมากกว่าอาจจะมีหน่วยงานหรือองค์กรทางสังคมที่จะช่วยเหลือด้านการดูแลเด็ก มากกว่าภาคที่เจริญน้อยกว่า จึงทำให้รูปแบบของผู้ดูแลบุตรในแต่ละภาคน่าจะแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรีมีความแปรผันไปตามภาคที่อยู่อาศัยไม่มากนัก ยกเว้น สตรีที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนที่สูงสุด รองลงมา คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ มีร้อยละ 84.6 และร้อยละ 79 ตามลำดับ และมีสิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง คือ พบว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือกลับเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลบุตรด้วยตนเองในระดับต่ำที่สุด คือร้อยละ 70.5 แทนที่จะเป็นสตรีที่อยู่ในกรุงเทพมหานครถึงสามมติดูแลที่ต้งไว้ ส่วนในกลุ่มที่ให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร พบว่ามีความแตกต่างกันไปตามภาคที่อยู่อาศัยค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และกรุงเทพฯ จะนิยมผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ในระดับที่สูงใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 20.6 และ 19.0 ตามลำดับ รองลงมาคือ สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีร้อยละ 17.5 และต่ำที่สุดในสตรีที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพียงร้อยละ 9.0 สำหรับการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น ปรากฏว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ จะให้บุคคลอื่นดูแลบุตรของตนในระดับสูง โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ จะได้รับเลือกให้เป็นผู้ดูแลบุตรของตนมากที่สุด ถึงร้อยละ 12.0 ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับการที่ปรากฏว่าสตรีที่อยู่ในภาคเหนือ จะดูแลบุตรด้วยตนเองน้อยที่สุด ในขณะที่สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ จะใช้ผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ไม่ถึงร้อยละ 10 และยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ จะให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนเป็นสัดส่วนสูง รองจากสตรีที่อยู่ในภาคเหนือด้วย เหตุผลที่น่าจะนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับภาคที่อยู่อาศัย ในกรณีของภาคเหนือนี้ อาจเป็นเพราะว่า ในปัจจุบันนี้ขนาดครอบครัวของประชากรในภาคเหนือมีขนาดเล็ก และมารดาหรือสตรีในเขตเมืองส่วนใหญ่ มักจะทำงานในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ จึงทำให้ไม่มีโอกาสหรือเวลาที่ดูแลบุตรเล็กๆของตนได้ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้สตรีเกิดความต้องการผู้ดูแลบุตร นอกจากนี้ ยังน่าจะเป็นเพราะการมี

สถานบริการด้านการดูแลบุตร ที่จะเลือกอำนาจให้สตรี เลือกใช้บริการเหล่านี้ได้อย่างสะดวก ซึ่งประเด็นนี้พอจะมีข้อมูลที่ยืนยันได้ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ปรากฏว่ามีอุปทานของสถานรับเลี้ยงเด็ก และสถานบริบาลทารกในปริมาณมากพอแก่ความต้องการของบรรดาพ่อแม่ที่มีบุตรอยู่ในวัยก่อนเข้าเรียน เช่นใน พ.ศ. 2531 มีสถานรับเลี้ยงเด็ก 466 แห่ง ต่อมาใน พ.ศ. 2534 สถานรับเลี้ยงเด็ก เพิ่มขึ้นเป็น 716 แห่ง ซึ่งสามารถรับเลี้ยงเด็กในวัยต่ำกว่า 3 ปี ได้ถึงร้อยละ 31 ในขณะที่สถานรับเลี้ยงเด็กในกรุงเทพฯ สามารถรับเลี้ยงเด็กในวัยเดียวกันได้เพียงร้อยละ 5 (Wongboonsin and Vipap P. Ruffolo, 1992 ; เกริกศักดิ์ บุญญาพวงศ์, 2530) ด้วยปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว จึงทำให้สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองในระดับต่ำ แต่จะเป็นการจัดผู้ดูแลบุตรทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ว่าญาติ ให้เป็นผู้ดูแลบุตรแทนตน ในขณะที่มีการะกิจอื่นๆ โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่ใช่ว่าญาติ จะได้รับความนิยมนิสัยในสัดส่วนมากกว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ

และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไคสแควร์แล้วพบว่า ภาคที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับต่ำกว่า 0.05

นอกจากนี้ในตารางที่ 24 ได้วิเคราะห์อิทธิพลร่วมของ 2 ตัวแปร คือ ภาคที่อยู่อาศัยกับอายุบุตร ต่อการกำหนดผู้ดูแลบุตรพร้อมๆ กัน ปรากฏว่า แบบแผนของการดูแลบุตรด้วยตนเอง ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี และ อายุ 3-5 ปี ยังเป็นเช่นเดิม คือ สัดส่วนของสตรีที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังคงเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีที่อยู่ในภาคอื่นๆ และที่แตกต่างไปจากระดับ 2 ตัวแปรอย่างชัดเจน คือ สัดส่วนของสตรีที่อยู่ในภาคกลางในกลุ่มที่มีบุตรอายุ 0-2 ปี และสตรีที่มีบุตรอายุ 3-5 ปี ที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะดูแลบุตรด้วยตนเองน้อยที่สุด ลักษณะเช่นนี้จะสะท้อนว่าอายุบุตรมีอิทธิพลในการตัดสินใจว่าจะให้ใครเป็นผู้ดูแลบุตรของตนมากกว่าความแตกต่างของภาคที่อาศัยเพียงปัจจัยเดียว เช่น เมื่อบุตรโตขึ้นก็พอจะวางใจให้ญาติดูแล หรือเมื่อมีอายุถึงเกณฑ์ที่จะไปโรงเรียนอนุบาล ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ มารดาก็อาจจะส่งบุตรของตนให้ไปรับการดูแลจากสถานที่เหล่านั้น เนื่องจากอาจจะมีการะด้านการประกอบอาชีพ หรืออื่นๆ

การให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรที่อายุ 0-2 ปี ส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ยังคงเดิม คือ สตรีที่อยู่ในภาคกลาง จะนิยมผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ในสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมา คือ สตรีที่อยู่ในกรุงเทพฯ และสตรีที่อยู่ในภาคเหนือ ทั้งนี้จะสะท้อนลักษณะครอบครัวของสตรีที่อาศัยในภาคกลางว่า น่าจะยังคงมีระบบวงศ์ญาติที่แน่นแฟ้นมากกว่าสตรีที่อยู่ในกรุงเทพฯ ในขณะที่

สตรีที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็ยังคงนิยมให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในระดับที่ต่ำสุด เช่น เดิม อาจจะเป็นเนื่องจาก สตรีในภาคนี้มีความขัดแย้งระหว่างบทบาทในการทำงานเพื่อหารายได้ ให้กับครอบครัว กับบทบาทการเป็นมารดา ในระดับต่ำกว่าสตรีที่อยู่ในภาคอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม จึงทำให้สามารถจะดูแลบุตรด้วยตนเองได้ หรืออีกนัยหนึ่ง สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่สามารถจะพึ่งสมาชิกในบ้าน หรือญาติคนอื่นๆ ได้ เพราะ บรรดาญาติหรือสมาชิกในบ้านเหล่านั้น ต้องการที่จะเลือกทำงานเชิงเศรษฐกิจ หรือออกไปทำงาน นอกบ้านมากกว่า ที่อยู่บ้านเพื่อดูแลเด็กเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนการดูแลโดยบุคคลที่เป็นญาติ ของสตรีที่มีบุตรอายุ 3-5 ปี มีความแตกต่างไปจากระดับ 2 ตัวแปรมากขึ้น กล่าวคือ สัดส่วน ของสตรีที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนมากกว่าสตรีที่อยู่ในภาคอื่นๆ รองลงมา คือ สตรีที่อยู่ในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ

สำหรับแบบแผนการให้บุคคลอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ในกลุ่มที่ บุตรอายุ 0-2 ปี ปรากฏว่ายังมีความสัมพันธ์กับภาคที่อยู่อาศัยในทิศทางเดิม แม้ว่าจะได้ควบคุมด้วย อายุบุตรแล้วก็ตาม กล่าวคือ สัดส่วนของสตรีที่อยู่ในภาคเหนือ จะใช้ผู้ดูแลบุตรประเภทนี้มากกว่า สตรีที่อยู่ในภาคอื่นๆ เช่น เดิม ส่วนสตรีที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะนิยมใช้ผู้ดูแล บุตรประเภทนี้ในระดับต่ำที่สุด ทั้งนี้เพราะ สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจจะมีโอกาสที่จะดูแล บุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีในภาคอื่นๆ ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้มีผู้ดูแล บุตรประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากตนเองในระดับต่ำ ส่วนเหตุผลที่จะนำมาอธิบายความแตกต่างระหว่าง ผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติของกลุ่มสตรีที่อยู่ในภาคเหนือและภาคกลางนั้น คือ สตรีที่อยู่ในภาคกลาง อาจมีโอกาสรพึ่งญาติ หรือสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวได้มากกว่า สตรีที่อยู่ในภาคเหนือ ซึ่งอาจเป็น ผลมาจากสถานการณ์การย้ายถิ่นเข้าสู่ตลาดแรงงานของสตรีในภาคเหนือ เป็นไปอย่างชัดเจน จึง ทำให้สตรีในเขตเมืองของภาคเหนือ จำต้องเลือกใช้บริการจากผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติ อาทิเช่น จ้างหญิงรับใช้ พี่เลี้ยงเด็ก หรือการส่งบุตรไปยังสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ในกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี ได้ ปรากฏว่า การให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร เป็นที่นิยมอย่างมากในกลุ่มสตรีที่อยู่ในกรุงเทพฯ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก แต่อย่างไรก็ดี คาดว่าน่าจะมี ลักษณะผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติที่แตกต่างกัน ผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาติของสตรีในกรุงเทพฯ อาจจะเป็น คนรับใช้ พี่เลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาล หรือสถานบริการรับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ ในขณะที่ผู้ดูแล บุตรที่ไม่ใช่ญาติของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจจะเป็นการได้รับความช่วยเหลือหรือจ้าง วานเพื่อนบ้าน มากกว่าที่จะเป็นการจ้างคนรับใช้ หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก เพราะบุตรอายุ 3-5 ปี

มารดาอาจจะเห็นว่าโตพอแล้วก็จะให้ผู้อยู่ในการดูแลของเพื่อนบ้าน หรือคนอื่นๆก็ได้ ส่วนสตรีที่อยู่
อยู่ในภาคกลางนั้น จะให้ความนิยมในผู้ดูแลบุตรประเภทนี้ในสัดส่วนที่ต่ำที่สุด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภาคที่อยู่อาศัย มีผลต่อการกำหนดหรือการจัดผู้ดูแล
บุตรเฉพาะในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี เท่านั้น ส่วนในกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี นั้น สตรีที่อยู่ใน
ภาคที่ต่างกัน จะมีผู้ดูแลบุตรในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพราะความสัมพันธ์ที่
ปรากฏก่อนที่จะนำตัวแปรอายุบุตรเข้ามาทดสอบนั้น เป็นไปโดยได้รับอิทธิพลแฝงของตัวแปรอายุบุตร

ตารางที่ 23 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามภาคที่อยู่อาศัย

ภาคที่อยู่อาศัย	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
กรุงเทพฯ	72.7	19.0	8.3	100 (1026)
กลาง	71.2	20.6	8.2	100 (198)
เหนือ	70.5	17.5	12.0	100 (153)
ตะวันออก/เชียงใหม่	84.6	9.1	6.2	100 (138)
ใต้	79.0	11.8	9.2	100 (124)
รวม	73.8	17.7	8.5	100 (1640)
	$X^2 = 16.49$		P-value < 0.05	

ตารางที่ 24 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามภาคที่อยู่อาศัย และอายุบุตร

อายุบุตรและ ภาคที่อยู่อาศัย	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
กรุงเทพฯ	74.6	17.9	7.5	100 (592)
กลาง	66.8	23.2	10.1	100 (121)
เหนือ	68.9	16.7	14.4	100 (93)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	88.1	8.4	3.4	100 (76)
ใต้	80.4	9.3	10.3	100 (75)
รวม	74.6	17.0	8.4	100 (957)
	$X^2 = 20.03$		P-value < 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
กรุงเทพฯ	70.1	20.5	9.4	100 (435)
กลาง	78.2	16.5	5.3	100 (77)
เหนือ	72.9	18.9	8.2	100 (59)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	80.4	10.0	9.6	100 (62)
ใต้	76.9	15.6	7.5	100 (49)
รวม	72.7	18.6	8.7	100 (683)
	$X^2 = 6.49$		P-value > 0.05	

3. ปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3.1 การมีสมาชิกหญิงอื่นในครัวเรือน

การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา ยืนยันได้ว่าการมีสมาชิกหญิงในครัวเรือน ไม่ว่าจะ เป็นวัยใดก็ตามสามารถเลือกอำนาจประโยชน์ให้แก่มารดาในด้านการดูแลบุตรได้มากขึ้น เพราะนอกเหนือไปจากตนเองแล้ว มารดาหรือสตรีจะมีทางเลือกเกี่ยวกับการจัดหาผู้ดูแลบุตรได้มากขึ้นถ้ามีสมาชิกหญิงคนอื่นๆ อยู่ในบ้าน หรือแม้แต่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียให้แก่พี่เลี้ยงเด็ก หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก (Oppong, 1980 :16-17 ; Leibowitz et al., 1988 :206,213 ; Hofferth and Wissoker, 1990 : 12-20) ดังนั้นจึงคาดว่าสตรีหรือมารดาที่ไม่มีสมาชิกหญิงในครัวเรือน น่าจะต้องดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีหรือมารดาที่มีสมาชิกหญิงในครัวเรือน

จากตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับการมีสมาชิกหญิงในครัวเรือน พบว่า มีความแตกต่างในค่าร้อยละของผู้ดูแลบุตรในแต่ละประเภทค่อนข้างชัดเจน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สัดส่วนของสตรีที่ไม่มีสมาชิกหญิงในครัวเรือน จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเอง น้อยกว่าสตรีที่มีสมาชิกหญิงในครัวเรือน คือ ร้อยละ 72.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 83.5 ตามลำดับ เหตุที่มีลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าว อาจจะเนื่องมาจากข้อจำกัดของลักษณะข้อมูลและตัวแปรที่พยายามจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะตัวแปรสมาชิกหญิงอื่นในครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้ถูกจำกัดด้วยสถานภาพสมรสและอายุของสตรีนั้นๆ คือต้องเป็นสตรีกำลังสมรสที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คน และมีอายุ 15-49 ปี ซึ่งสตรีลักษณะดังกล่าวน่าจะมีภาระหน้าที่เกี่ยวกับงานอาชีพ และภาระเลี้ยงดูบุตรของตนอยู่แล้ว จึงทำให้ไม่สามารถเป็นที่พึ่งหรือให้ความช่วยเหลือแก่สตรีคนอื่นในครัวเรือนได้ หรือผลจากข้อจำกัดดังกล่าวอาจทำให้การกระจายของข้อมูลในตัวแปรการมีสมาชิกหญิงอื่นๆ มีความเบ้เอียงไปได้ ซึ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการให้บุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่วญาติเป็นผู้ดูแลบุตรนั้น พบว่า สัดส่วนของสตรีที่ไม่มีสมาชิกหญิงอื่นๆ อาศัยอยู่ร่วมด้วยในครัวเรือน จะให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรของตนมากกว่าสตรีที่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ร่วมด้วย คือ ร้อยละ 18.3 ของสตรีที่ไม่มีสมาชิกหญิงอื่น เปรียบเทียบกับร้อยละ 12.1 ของสตรีที่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ด้วย ที่นำบุตรไปให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร และ ร้อยละ 9.0 ของสตรีที่ไม่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ด้วย เปรียบเทียบกับร้อยละ 4.3 ของสตรีที่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ด้วย ที่นำบุตรไปให้บุคคลที่ไม่ใช่วญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตน

ตารางที่ 25 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามการมีสมาชิกหญิงอื่นในครัวเรือน

การมีสมาชิกหญิงอื่น ในครัวเรือน	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
ไม่มี	72.7	18.3	9.0	100 (1478)
มี	83.5	12.1	4.3	100 (161)
รวม	73.8	17.7	8.5	100 (1640)
	$\chi^2 = 9.12$		P-value < 0.05	

เมื่อนำอาสาสมัครเข้ามาศึกษา เพื่อดูอิทธิพลร่วมที่อาจจะมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับการมีสมาชิกหญิงในครัวเรือน (ตารางที่ 26) พบว่า ยังคงมีความสัมพันธ์กับการมีสมาชิกหญิงอื่นในครัวเรือนในทิศทางเดิม กล่าวคือ ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 และ 3-5 ปี สตรีที่ไม่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ในครัวเรือน จะดูแลบุตรเองในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสตรีที่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ด้วย ในทำนองเดียวกันการให้บุคคลอื่นทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร พบว่า สตรีที่ไม่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ร่วมด้วยในครัวเรือน จะนิยมให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรในสัดส่วนสูงกว่าสตรีที่มีสมาชิกหญิงอื่นอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งข้อค้นพบในประเด็นการให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตร มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วยไคสแควร์พบว่า มีนัยสำคัญเฉพาะกลุ่มที่มีบุตรอายุ 3-5 ปีเท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 ร้อยละของผู้ดูแลตม จำแนกตามการมีสมาชิกหญิงอื่นในครัวเรือน และอายุบุตร

อายุบุตร และ การมีสมาชิกหญิงอื่น ในครัวเรือน	ผู้ดูแลตม			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>0-2 ปี</u>				
ไม่มี	73.7	17.3	9.0	100 (838)
มี	80.8	14.9	4.3	100 (118)
รวม	74.6	17.0	8.4	100 (957)
	$\chi^2 = 3.81$		P-value > 0.05	
<u>3-5 ปี</u>				
ไม่มี	71.5	19.5	9.0	100 (640)
มี	90.8	4.7	4.5	100 (43)
รวม	72.7	18.6	8.7	100 (683)
	$\chi^2 = 7.87$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 เหตุผลที่สตรีทำงาน

ความจำเป็นหรือสาเหตุที่สตรีทำงานแทนที่จะทำหน้าที่ดูแลบุตรที่อายุน้อยอยู่ที่บ้านเพียงอย่างเดียว น่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการจัดผู้ดูแลบุตรของสตรีด้วย เนื่องจากปัจจุบันปัญหาการครองชีพและค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่มีบุตรเล็กๆ นั้น เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้มารดาหรือสตรีต้องออกไปทำงานเพื่อหารายได้ ทั้งที่ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลบุตรด้วยตนเองตลอดเวลา แต่ในทางตรงกันข้ามสตรีบางคนอาจจะให้ความสำคัญต่อการทำงานที่จะทำให้ตัวเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ มากกว่าที่จะเลือกอยู่บ้านเลี้ยงดูบุตรเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ สตรีเหล่านี้ อาจจะมีความคิดว่า ถ้าออกไปทำงานและมีรายได้แล้วจะทำให้บุตรของตนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถบริโภคสินค้าและบริการที่ดี มีคุณภาพได้ จึงน่าจะสนใจว่าสตรีที่มีเหตุผลในการทำงานที่ต่างกันนั้น จะมีผู้ดูแลบุตรที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ผลจากการวิเคราะห์ ปรากฏว่า ผู้ดูแลบุตรของสตรีมีความแปรผันไปตามเหตุผลของการทำงาน ตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 27) กล่าวคือ สัดส่วนของสตรีที่ตอบว่ามีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีที่มีเหตุผลอื่นๆ รองลงมาคือ สตรีที่กล่าวว่าทำงานมาก่อนที่จะแต่งงาน ร้อยละ 35.8 และสตรีที่ตอบว่าทำงานเพราะเป็นความต้องการส่วนตัว จะดูแลบุตรด้วยตนเองในสัดส่วนที่ต่ำสุด และต่ำกว่าสตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจถึงครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 30.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 60.2 ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มสตรีที่ทำงานด้วยความต้องการส่วนตัวนั้น น่าจะมีความคิด ความเชื่อ และโลกทัศน์ที่เปิดกว้างกว่าสตรีอีก 2 กลุ่ม หรืออาจกล่าวได้ว่า สตรีที่กล่าวว่าตนทำงานเพราะเป็นความต้องการส่วนตัวนั้น น่าจะมีวิถีชีวิตและรสนิยมที่ทันสมัยมากกว่าสตรีที่กล่าวว่าตนเองทำงานเพราะมีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หรือทำงานมาตั้งแต่ก่อนแต่งงาน

ส่วนกรณีที่สตรีไม่สามารถดูแลบุตรได้เองนั้น จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรถึงร้อยละ 28.2 และให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ร้อยละ 13.7 โดยจะพบว่า สตรีที่ทำงานด้วยความต้องการส่วนตัว จะให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่สูงที่สุด คือ ร้อยละ 38.7 ของการให้ญาติดูแลบุตร และ ร้อยละ 30.6 ของการให้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร รองลงมาคือ สตรีที่ทำงานมาก่อนแต่งงาน มีร้อยละ 33.7 และ 30.5 ของการให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตน ตามลำดับ และสตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจจะให้บุคคลอื่นๆ ดูแลบุตรของตนในระดับต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 27.5 และ 12.3 ของการให้ญาติและบุคคลที่ไม่ใช่ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่ากลุ่มสตรีที่ทำงานเพราะเป็นความต้องการส่วนตัว เช่น ต้องการรู้ที่เรียนมา ต้องการประสบ

การล้ม หรือต้องการมีรายได้เป็นของตนเอง ฯลฯ จะเป็นผู้ที่ดูแลบุตรด้วยตนเองน้อยที่สุด และให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรของตนมากที่สุด น่าจะเนื่องมาจากสตรีกลุ่มนี้ มักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง และให้ความสำคัญต่อบทบาทการทำงานเพื่อหารายได้ มากกว่าการเป็นมารดา รวมถึงการมีความสามารถในการจัดการด้านการดูแลบุตรของตนตามแนวคิดของ Mason and Palan (1981) มากกว่าสตรีที่มีเหตุผลอื่นๆ เช่น เธออาจจะมียุติบัตรให้เลี้ยง เพื่อช่วยเหลือด้านการดูแลบุตรได้ หรือมีรายได้สูงพอที่จะจ้างคนรับใช้ พี่เลี้ยง หรืออื่นๆได้

ตารางที่ 27 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามเหตุผลที่สตรีทำงาน

เหตุผลที่สตรีทำงาน	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ	60.2	27.5	12.3	100 (844)
ทำมาก่อนแต่งงาน	35.8	33.7	30.5	100 (18)
ความต้องการส่วนตัว	30.8	38.7	30.6	100 (52)
รวม	58.0	28.2	13.7	100 (914)
	$\chi^2 = 26.89$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากนั้นได้นำอาสาสมัครเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย ในตารางที่ 28 ปรากฏผลว่า แบบแผนการดูแลบุตรด้วยตนเองของสตรี โดยรวมทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี และ 3-5 ปี ยังคงเป็นไปเช่นเดิม คือ สตรีที่มีเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่า สตรีที่ทำงานด้วยเหตุผลอื่นๆ

ส่วนแบบแผนของการให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตร เริ่มจะมีความแตกต่างไปจากระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ ในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี สตรีที่มีความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ และสตรีที่ทำงานด้วยความต้องการส่วนตัว จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตน ในระดับที่สูงใกล้เคียงกันมาก ซึ่งในระดับ 2 ตัวแปรนั้น สตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จะให้ญาติดูแลบุตรของตนในสัดส่วนที่น้อยที่สุด และสตรีที่ทำงานเพราะความต้องการส่วนตัว จะให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อิทธิพลของอาสาสมัครได้ลดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรและเหตุผลการทำงานลง อีกทั้ง สตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจนั้น มีโอกาสเลือกผู้ดูแลบุตรน้อยกว่าสตรีกลุ่มอื่นๆ ในกรณีที่เป็นจำเป็น และในช่วงที่บุตรอายุยังน้อยจึงได้แต่พึ่งญาติเท่านั้น ส่วนในกลุ่มที่บุตรอายุ 3-5 ปี จะพบว่าทิศทางของความสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สตรีที่ทำงานมาก่อนแต่งงาน จะเป็นผู้ที่ให้ญาติดูแลบุตรของตนมากที่สุด รองลงมาคือ สตรีที่ทำงานเพราะเป็นความต้องการส่วนตัว และ สตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

สำหรับการดูแลโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ทั้งในกลุ่มที่บุตรอายุ 0-2 ปี และอายุ 3-5 ปี ปรากฏว่า มีความสัมพันธ์ที่คล้ายคลึงกับในระดับ 2 ตัวแปร คือ สตรีที่มีความต้องการส่วนตัวจะนิยมผู้ดูแลบุตรที่ไม่ใช่ญาตินี้มากที่สุด รองลงมา คือ สตรีที่กล่าวว่าทำงานมาตั้งแต่ก่อนแต่งงาน และสตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับเหตุผลที่สตรีทำงาน มีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าจะพิจารณาอาสาสมัครร่วมด้วยแล้วก็ตาม และยังมีแนวโน้มไปตามสมมติฐานการศึกษา คือ สตรีที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ น่าจะดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่าสตรีที่มีเหตุผลอื่นๆ

ครั้นเมื่อนำตัวแปรรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาร่วมด้วย (ตารางที่ 29) ก็ยังคงพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรกับเหตุผลที่ทำงานของสตรี มีทิศทางไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำกว่า .05 เฉพาะในกลุ่มที่มีรายได้ของครอบครัวระดับปานกลางเท่านั้น โดยที่ปรากฏว่า ในทุกกลุ่มรายได้ สตรีที่ตอบว่ามีความจำเป็นทางเศรษฐกิจจึงต้องทำงาน จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองในระดับสูงกว่าสตรีที่มีเหตุผลอื่นๆ อีก 2 ประการ และในทางตรงกันข้าม สตรีที่ทำงานเพราะความต้องการส่วนตัว จะทำหน้าที่ดูแลบุตรด้วยตนเองในระดับต่ำที่สุดด้วยเช่นกัน ส่วนแบบแผนการให้บุคคลอื่น ทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่อยุติเป็นผู้ดูแลบุตร

นั้น พบว่า ทั้งกลุ่มที่มีรายได้ของครอบครัวระดับต่ำและปานกลาง สตรีที่ทำงานมาตั้งแต่ก่อนแต่งงาน จะนิยมให้ญาติเป็นผู้ดูแลบุตรของตนมากที่สุด แต่ไม่พบแบบแผนดังกล่าวในกลุ่มที่มีรายได้ของครอบครัวระดับสูง ทั้งนี้เพราะสตรีกลุ่มที่มีรายได้สูง มีแนวโน้มที่จะใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลบุตรจากบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ มากกว่าสตรีกลุ่มรายได้อื่นๆ แต่หากพิจารณาเฉพาะสตรีที่ตอบว่าทำงานเพราะเป็นความต้องการส่วนตัวนั้น จะพบว่า สตรีที่มีรายได้ระดับปานกลาง จะใช้บริการด้านการดูแลบุตรจากบุคคลที่ไม่ใช่ญาติในสัดส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 41.0) รองลงมาคือ สตรีที่อยู่ในกลุ่มรายได้สูง และต่ำ ตามลำดับ

จากผลการศึกษาที่พบ พอจะสรุปได้ว่า เหตุผลที่ทำงานของสตรีที่แตกต่างกัน มีผลให้ผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะพิจารณาในระดับ 2 ตัวแปร หรือแม้แต่ได้นำเอาอายุบุตรและรายได้ของครอบครัวมาเป็นตัวแปรแทรก เพื่อทดสอบแล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี เพื่อให้เกิดความชัดเจนในผลการวิเคราะห์ยิ่งขึ้น จึงจะได้มีการทดสอบโดยควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ อีกหลายตัวพร้อมกัน ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้ Multinomial Logit Regression ในบทที่ 4 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามเหตุผลที่สตรีทำงาน และอายุบุตร

เหตุผลที่สตรีทำงาน และอายุบุตร	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
0-2 ปี				
มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ	57.6	30.0	12.3	100 (442)
ทำงานมาก่อนแต่งงาน	37.5	26.5	36.0	100 (14)
ความต้องการส่วนตัว	30.5	29.7	39.8	100 (27)
รวม	55.5	29.9	14.6	100 (483)
	$X^2 = 21.90$		P-value < 0.05	
3-5 ปี				
มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ	63.0	24.7	12.3	100 (401)
ทำงานมาก่อนแต่งงาน	30.0	57.9	12.1	100 (4)
ความต้องการส่วนตัว	31.0	48.2	20.7	100 (25)
รวม	60.8	26.4	12.8	100 (431)
	$X^2 = 12.50$		P-value < 0.05	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 29 ร้อยละของผู้ดูแลบุตร จำแนกตามเหตุผลที่สตรีทำงาน และรายได้ของครอบครัว

เหตุผลที่ทำงาน และ รายได้ของครอบครัว	ผู้ดูแลบุตร			รวม
	มารดา	ญาติ	ไม่ใช่ญาติ	
<u>ต่ำ</u>				
มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ	79.3	17.2	3.5	100 (217)
ทำงานมาก่อนแต่งงาน	49.8 *	50.2 *	-	100 (-)
ความต้องการส่วนตัว	28.5 *	46.4 *	25.0 *	100 (-)
รวม	78.3	18.0	3.7	100 (223)
	$X^2 = 8.24$		P-value > 0.05	
<u>กลาง</u>				
มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ	55.3	35.3	9.4	100 (315)
ทำงานมาก่อนแต่งงาน	-	100.0 *	-	100 (-)
ความต้องการส่วนตัว	21.6	37.4	41.0	100 (8)
รวม	54.0	35.9	10.1	100 (325)
	$X^2 = 13.92$		P-value < 0.05	
<u>สูง</u>				
มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ	52.3	26.5	21.3	100 (307)
ทำงานมาก่อนแต่งงาน	40.8	15.9	43.3	100 (13)
ความต้องการส่วนตัว	32.6	38.3	29.1	100 (41)
รวม	49.6	27.4	22.9	100 (361)
	$X^2 = 8.92$		P-value > 0.05	

* ค่าร้อยละที่คิดจากจำนวนตัวอย่างที่ว่างน้ำหนักแล้ว น้อยกว่า 5 ราย